

35. Plurālisma palaidnīgā profanācija

Profanācija ir neķītri gļotaina kārpīšanās. Latīņu valodā vārds „*profanatio*” nozīmē svētuma apgānīšanu.

Profanācijas procesā var gļotaini uzraudzēt visu kaut ko, kas ir vajadzīgs izkropļotā, sagrozītā, primitīvā formā. Profanācija ir sadistiski tūkama izdarība, jo notiek fundamentālo vērtību apgānīšana. Profanācija visšarlatānāk aptašķī to, kam piemīt skaistums un cēlums, un kas cilvēkiem patika senāk, patīk šodien un katrā ziņā patiks arī turpmāk.

Profanācija vienmēr ir agresīva vērsšanās pret cilvēku intelektuālo gaumi un intelektuālās gaumes etaloniem. Profanācijas procesā vienmēr tiek apsmieta cilvēku intelektuālā izvēle un kariķētā veidā apsmiets cilvēku intelektuālās izvēles konkrētais objekts.

Plurālisms ir kategorija, kas cilvēkiem patika senāk, patīk šodien un katrā ziņā patiks arī turpmāk. Naivi ir cerēt, ka cilvēki kādreiz novērsīsies no plurālisma. Cilvēki to nemaz nevar izdarīt, jo pats cilvēks un viņa dzīves vide ir totāli caurstrāvota ar to, ko latīņu valodā apzīmē ar vārdu „*pluralis*”; respektīvi to, kas sastāv no daudziem elementiem, vienībām, sastāvdaļām.

Jau pirmie filosofi apcerēja cilvēku daudzveidību un materiālās pasaules daudzveidību. Plurālisms ir esamības būtiska, pastāvīga, nepārrēdzama un nepieciešama īpašība, bez kuras esamība nav iespējama.

Taču tajā pašā laikā plurālisms nav esamības pašmērķīga fiksācija. Saskatot un atzīstot daudzveidību, plurālisms no daudzveidības slavēšanas neuzraudzē sholastisku (neauglīgu) retoriku.

Plurālisms nekad nav ambiciozs. Tātad nekad nav godkārtīgs, daudzveidību nepārvēršot mānijā bez reālā seguma. Plurālisms atzīst tikai to daudzveidību, kurai ir reāls segums; kā saka, substanciāls raksturs. Tas ir saprotams, jo daudzveidība bez reālā seguma ir tukša skaņa, ākstīšanās, mānīšanās, bezvērtīga poza, naigi pietaisīts nakts pods.

Liberālās demokrātijas ideoloģija plurālismu ir pārvērtusi par tukšu skaņu, ākstīšanos, mānīšanos, bezvērtīgu pozu, naigi pietaisītu nakts podu. Liberālās demokrātijas ideoloģija ir nādziģi, nebēdnīgi un palaidnīgi sekmējusi plurālisma profanāciju.

Plurālisma doktrīna (politiskā nostādne) ir minētās ideoloģijas ietekmīga sastāvdaļa. Tā cilvēkus maldinoši pieradina lepoties ar daudzveidību bez reālā seguma. Ideoloģijas mērķis ir panākt negudru, seklu, nepatiesu, neobjektīvu, tumsonisku, nekorektu, neprofesionālu, nekompetentu, idiotisku, kretīnisku, šizofrēnisku, amorālu „d daudzveidību” nārstošanu un našķēšanos cilvēku apziņā. Liberālās demokrātijas ideoloģija no plurālisma uzraudzē „svēto govī” – masu cilvēku fetišu; proti, eksaltētas dievināšanas un nekritiskas cieņas objektu.

Lūk, tipisks piemērs no „kultūras un patstāvīgas domas portāla” neizsmeljamajām tumša un apmulķota prāta neomulīgajām bagātībām un nāveklīgajām stratēģiskajām rezervēm: „No socioloģiskās perspektīvas raugoties, modernizācijas uzvarai nenovēršami bija jāvainagojas ar individualizācijas procesu, kurā indivīda sociālais konteksts kļuva arvien atrautāks no tradīcijām. Noteiktība, pārliecība, normas un vērtības, ko reiz sniedza mantojumā tradīcija, mūsdienās ir kļuvušas relatīvas. Augošā pārticība, mobilitāte un izglītība ir ļāvuši cilvēkam sasniegt ievērojamu neatkarības pakāpi no sava sociālā konteksta. Emancipācija no jebkādām saistībām ir novedusi pie jauna situācijas pavērsiena, kad cilvēkam pašam ir jāuzņemas strukturāli subjektīvais uzdevums konstruēt savu paša identitāti. Līdz ar to, katrs pats veido savu identitātes profilu, izvēloties no daudzajām viņam/viņai pieejamajām iespējām. Pat tā sabiedrības daļa, kas neatsakās no „tradicionālās” pieejas, piemēram, attiecībā uz pirmslulību attiecībām, ģimenes lielumu, bērnu audzināšanu utt. - tomēr atšķiras no iepriekšējām paaudzēm ar to, ka tagad šāds dzīvesveids ir rezultāts viņu pašu izvēlei. Ne sociālā klase, ne dzimums, ne reliģiskās vērtības, ne normas vairs nepilda ekskluzīvo regulācijas funkciju, kas varētu determinēt cilvēka dzīves stila izvēli. Rokrokā ar individualizāciju nāk plurālisms, kas, neapstrīdami, ir mūsu laikmeta pamatiezīme. Katrā domēnā mēs neglābjami saskaramies neskaitāmi daudzām dažādām perspektīvām, valodas spēlēm, metodoloģiju, konceptuālajām teorijām, kuras bieži vien ir neiespējami samierināt. Rezultātā neviens vairs nav tiesīgs uzdoties par „vienīgās patiesības”

īpašnieku. Plurālisms ir individuālisma „kreisā” puse. Dažādība, kas pavērusies orientāciju, dzīves modeļu, rīcības veidu, jēgas horizontu, sociālo teoriju, valodas spēļu, vērtību sistēmu un pasaules uzskatu ziņā, ir kā sava veida „kultūras tirgus” (vai „supermārketss”), kurā mūsdienu vīrieši un sievietes var izvēlēties sev tīkamāko un no tā konstruēt savu subjektīvo identitāti. Šī asā konfrontācija ar plurālismu nereti modina negaidītus jautājumus: „Ko īsti es vēlos?”, „Kas es esmu?” Indivīds vairs netiek virzīts kādā konkrētā virzienā. Gluži pretēji, tagad viņa paša uzdevums ir refleksiīvi uzņemties savas identitātes konstrukciju, kuru, piedevām, viņš vēl ir spiests piemērot „tirgus noieta” kategorijām”.

Protams, tas ir šodienas latviešu jaunaudzes tipisks murgojums. Šausmīgs murgojums. Vienīgā laime, ka nav pārliecība, vai autors pats saprot, ko ir uzrakstījis. Autors varbūt īstenībā nemaz nav tik necilvēciski samaitāts cilvēks, kā var secināt no viņa murgojuma. Plurālisma godināšana varbūt ir tikai nodeva mūsu pseidointelektuālu šķērmīgi stulbajai modei, un autora vaina ir nespēja atturēties nepeldēt pa straumi un neplunčāties mentālās vircas vietējā grāvī. Mūsdienu latviešu sabiedrībā ideoloģiski ir trekni iesmidzināts, ka plurālisms ir demokrātiskuma, liberālisma un liberālās demokrātijas goda lieta, bet plurālisma kritika liecina par cilvēka atpalcību, nedemokrātiskumu, reakcionārismu, „padomju cilvēka” domāšanu, sociālistisko orientāciju, komunistisko pasaules uzskatu u.tml.

Autora galvenā vēlēšanās bija smalki izteikties. Lai tas notiktu, viņš it kā elegantā veidā savārsta dažādus svešvārdus, taču labi nezina to īsto jēgu un tāpēc izraisa terminoloģiskās un loģiskās neskaidrības un pretrunas.

Piemēram, par to liecina tādi fantazējumi kā „subjektīvā identitāte”, „sociālā klase”. Tekstā nav saprotams, kas ir domāts ar vārdiem „šī asā konfrontācija ar plurālismu”, „refleksiīvi uzņemties savas identitātes konstrukciju”, „no socioloģiskās perspektīvas raugoties”, „strukturāli subjektīvais uzdevums konstruēt savu paša identitāti”.

Autoram nav pilnīgi nekāda saprašana par modernizācijas teoriju ne tās liberālisma, ne konservatīvisma variantā. Autoram nav pilnīgi nekāda saprašana par tradīciju lomu kultūrā, cilvēka identitāti un tās veidošanos, socializāciju un socializācijas lomu cilvēka dzīvē, sociālās pieredzes asimilāciju cilvēka identitātē.

Autors pat nesaprot „sociālā konteksta” un cilvēka dzīves pakārtotību. Viņa pārliecībā „sociālajam kontekstam” nav nekāda jēga, realizējot „strukturāli subjektīvo uzdevumu konstruēt savu paša identitāti”. Autors nesaprot, ka pseidointelektuālā vide, kurā viņš ļumē vai ļoti vēlas izpelnīties atļauju minētajā vidē līdztiesīgi ļumēt ar citiem prātvēderiem, viņu ir psiholoģiski ietekmējusi sacerēt doto murgojumu. Ja autors dzīvotu prāta (intelektuālo interešu) ziņā normālā vidē, tad tāds murgojums nebūtu iespējams.

Dzīvē viss ir pretēji, jo sabiedrība „determinē cilvēka dzīves stila izvēli”, bet nevis cilvēks dzīvo atrautībā no sociālajām, politiskajām, ekonomiskajām, garīgās kultūras sabiedriskajām normām. Piemēram, pie mums tagad ļoti daudzi var nesodīti zagst un blēdīties tikai tāpēc, ka sabiedrība to pieļauj, bet nevis tāpēc, ka cilvēki zagšanā un blēdībās saskata savu „dzīves stilu”. Saprotams, atsevišķi divkājinie radījumi var sistemātiskā zagšanā un blēdībās saskatīt dzīves jēgu. Taču viņi var savas dzīves jēgu sistemātiski realizēt vienīgi ar sabiedrības atļauju. Vēsture liecina, ka sabiedrība lieliski prot apturēt un nepieļaut nemitīgu zagšanu un blēdības. Mūsu sabiedrība nevēlās apturēt un nepieļaut nemitīgu zagšanu un blēdības. Zagšana un blēdības ir jaunās valdošās kriminālās un nacionāli nodevīgās šķiriskās grupas pamats.

Neapšaubāmi, būtu vispareizāk minēto tekstu atstāt bez vērtības un necitēt. Tas nav ne pirmais un ne pēdējais murgojums. Diemžēl pret tādiem pārgudriem murgojumiem pie mums neviens vairs nav spējīgs kritiski vērsties. Tas ir tāpat kā jau 90. gadu pirmajā pusē neviens vairs nebija spējīgs kritiski vērsties pret literārās valodas sabrukumu publiskajā telpā, jo medijos un dzīves vidē masveidīgi ieplūda valodas visdažādākās kroplības (piem., „caureja aizliegta”). Arī pārgudrajiem tekstuālajiem murgojumiem ir masveidīgs apjoms.

Tā vien liekas, ka abas masveidības (valodas un tekstu) ir latviešu savdabīga atreibība padomju iekārtas dzelžainajai prasībai publiskajā telpā lietot tikai literāro valodu un veselajam saprātam atbilstošus tekstus. Padomju laikā publiskajā telpā (TV, radio, presē, pasākumos, publikācijās,

dzīves vidē izvietotajā informācijā) nepieļāva kroplu latviešu valodu un tekstuālus murgus. Iespējams, tas daudziem nepatika, un tagad viņi par to atbiežas, brīvās LR publisko telpu pārpludinot ar valodiskām un tekstuālām kroplībām.

Valodas kultūras un domāšanas kultūras masveidīga ignorēšana varbūt ir specifisks protests pret padomju iekārtu, normatīvās stabilitātes un konsekvences vietā tagad bravurīgi demonstrējot normatīvo visatļautību un bezatbildību. Neierobežoto un nesodīto iespēju runāt un rakstīt kroplā valodā daudzi varbūt filosofiski uzskata par liberālās brīvības sasniegumu pretstatā padomju „totalitārisma” nebrīvībai.

Minēto tekstu nolēmu citēt tāpēc, ka tajā negaidītā pilnībā un aprobežotā vīzdegunībā atsedzas liberālās demokrātijas pīlāru (individuālisma un plurālisma) cementējums mūsdienu cilvēka apziņā. Cementējums (ietekme, rezultāts) ir šausmīgs. Droši var teikt, ka citātā mēs tiekamies ar saprātīga cilvēka (*Homo sapiens*) sabrukumu. Tiekamies ar saprātīga cilvēka identitātes sabrukumu, kad cilvēka psihē neeksistē saprātīgs priekšstats par sevi un savu cilvēcisko misiju. To ir veicinājusi liberālās demokrātijas ideoloģija un tajā skaitā plurālisma kategorijas profanācija.

Rietumos izplatīto plurālisma profanāciju viens no pirmajiem kategoriski nosodīja Aleksandrs Solžeņicins. 1970.gadā viņš saņēma Nobela prēmiju, 1974.gadā tika izsūtīts no PSRS, Krievijā atgriezās 1994.gadā.

Rietumos viņš nodzīvoja 20 gadus. Plurālisma sērgai veltītais raksts tika publicēts 1982.gadā. Tātad plurālismu nesaudzīgi kritizēja Rietumu sabiedrības pārstāvis. Nav nācies sastapt kāda cita Rietumu autora darbu, kurā būtu nesaudzīgi nosodīta plurālisma profanācija. Tas ir ļoti zināms, ka Rietumos ir ļoti grūti publicēt darbu, kurā būtu nesaudzīgi kritizētas liberālās demokrātijas ideoloģiskās doktrīnas. Ģeniālā filosofa Karena Svasjana Rietumu degradācijai veltītos sarkastiskos krievu valodā sacerētos rakstus šajā ziņā nevar ņemt vērā, kaut gan viņš dzīvo Rietumeiropā jau ilgāk kā 20 gadus.

Solžeņicins bija disidents. Viņš Rietumu liberālo demokrātiju slavēja un pozitīvi pretstatīja sociālistiskajai iekārtai. Svasjans nav disidents, un viņš abas minētās politiskās iekārtas nevērtē pretstatos. Diemžēl A.Solžeņicina raksts nav tulkots angļu valodā. Arī K.Svasjana raksti ir krievu valodā.

Aleksandrs Solžeņicins Rietumu plurālismu salīdzina ar vezumu, kuru velk simts vērši. Vezums stāv uz vietas, jo katrs vēršis velk vezumu uz savu pusi.

A.Solžeņicins plurālisma ideoloģiskajā kultūrā saskata ļoti bīstamas sekas. Tāda ideoloģija panāk, ka cilvēki vairs nevēlas neparko zināt patiesību, cilvēkos rodas vienaldzība pret zināšanām, cilvēkos izzūd zināšanu dziļums, cilvēku zināšanas izplūst bezjēdzībā, maldos un melos. Ja daudzveidība kļūst par augstāko apziņas principu, tad nav iespējamas nekādas vispārcilvēciskās vērtības.

A.Solžeņicins atgādina, ka visās zinātnēs patiesība ir viena. Ja arī kādā zinātnē jaunu zināšanu rezultātā (piemēram, mūsdienu fizikā) patiesība dubultojās, tad tas nenozīmē patiesības zudumu, jo patiesība tikai ir sadalījusies vairākās daļās, kuras viena otru atbalsta un nekādā gadījumā nenoliedz sākotnējo patiesību.

Aleksandra Solžeņicina atsaukšanās uz zinātnes attīstību (jaunu zināšanu iegūšanu) ir ļoti vēlama doma. Tā palīdz saskatīt plurālisma profanācijas neģēlību. Rietumu ideoloģija apzināti izkropļo modernās atziņas par jaunu zināšanu iegūšanu. Mūsdienu izziņas teorija var lepoties ar jauniem risinājumiem, kuros plurālismam ir svarīga loma. Taču jaunie risinājumi nekādā gadījumā nevar būt iegansts ne plurālisma glorificēšanai, ne plurālisma profanācijai.

Lieta ir tā, ka visjaunāko laiku zinātnē patiešām ir tādi notikumi, kuri liecina par plurālismu izziņas procesā. XX gadsimta zinātniskie pētījumi sniedz jaunas zināšanas par izziņas plurālistiskajiem aspektiem. Taču tas nevar būt pamats patiesības noliegšanai un plurālisma absolutizēšanai.

Filosofijā plurālisma jēdziens ir vēsturiski jauns jēdziens. To ieviesa vācu enciklopēdists Kristians Volfs (*Christian Freiherr von Wolff*, 1679-1754) tikai XVIII gs. sākumā - 1712. gadā. Viņa nolūks bija terminoloģiski nostiprināt izziņas metožu daudzveidību un realitātes

pirm pamatu daudzveidību pretstatā monismam, ka realitāte sastāv tikai no vienas substances; proti, visa esošā pamatā ir viens pirm pamats (jēdziens „monisms” cēlies no grieķu „*monos*” – vienīgs, viens).

Tie, kuri skolā mācījās, ļoti labi atceras monismu. Viņi atceras, ka materiālismā visa pamatā ir matērija, bet ideālismā visa pamatā ir gars. Liberālā demokrātija, neapšaubāmi, visvairāk ciena ideālismu. Tātad ciena monisma atziņu par garu kā visa pirm pamatu.

Rietumu zinātnes vēsturē vienmēr pastāvēja zinātnieka problēma. Vienmēr diskutēja par zinātnieka subjektīvo ietekmi uz zinātniskajiem pētījumiem. Zinātnes vēsturē bija periods, kad pret zinātnieka subjektīvo ietekmi izturējās negatīvi. Šajā periodā dominēja uzskats, ka zinātnieka subjektīvā daba neietekmē un nedrīkst ietekmēt zinātniskos pētījumus.

Minētais periods ilga tūkstošiem gadus. Tikai XX gadsimta 70.gados sākās jauns periods, ievadot revolucionāru pavērsienu zināšanu iegūšanā. Zinātnieks tagad tiek pilnā mērā iekļauts zinātniskās izziņas procesā.

Tādējādi tikai pavisam nesen ir pārvarēta Rietumu civilizācijā ilgus gadu tūkstošus dominējošā negatīvā attieksme pret zinātnieka subjektīvo dabu. Jaunais periods jau ir nosaukts par postneklasiskās zinātnes periodu. Tajā strauji formējas teorētisko zināšanu jauns tips. Tajā ietilpst zināšanas ne tikai par izziņas objektu, bet arī informācija par zinātnieka apziņu, prātu, intuīciju.

Revolucionāri pavērsieni zinātnē savā veidā ir tas pats, kas revolucionāri pavērsieni politiskajā jomā. Arī zinātnē tāpat kā politiskajā jomā pakāpeniski nobriest revolucionārā situācija. Atšķirība ir vienīgi tā, ka politiskajā jomā revolucionārā situācija noved pie politiskās iekārtas maiņas vienas nakts laikā, bet zinātnē revolucionārais pavērsiens izpaužas pakāpeniski samērā ilgā laikā un tam nav tāda vizuālā uzskatāmība kā revolūcijai, kad nākošajā rītā plīvo cits karogs, pa radio tautu modina cita himna un varas krēslos sēž citi ķermeņi.

Tie domātāji, kuri interesējās par jaunu zināšanu rašanos, acīmredzot vienmēr saprata, ka aplami ir ignorēt zinātnieka lomu. Zinātnieka loma noteikti pastāv. Zinātnieka mentalitāte noteikti ietekmē jaunu zināšanu rašanos.

Tā, piemēram, jaunas zināšanas parasti rodas, pateicoties zinātnieka analītiskajai intuīcijai. Taču mēs joprojām neko nezinām par intuīcijas psiholoģisko un neirofizioloģisko iedabu. Zinām vienīgi to, ka intuīcija eksistē.

Saprotam arī to, ka mūsu apziņā eksistē analītiskās zināšanas un intuitīvās zināšanas. Tātad eksistē prāta domas un intuitīvās jūtas. Jūtās cilvēks var būt gudrāks nekā domās. Tāpēc intuīcija var palīdzēt jaunu zināšanu iegūšanā vairāk kā prāts.

Tiek uzskatīts, ka cilvēks faktiski ir gudrāks nekā viņš sevi apliecina, runājot vai rakstot. Tāpēc mēs vienmēr uzskatām, ka visgudrākais paliek nepateikts, jo mēs visgudrāko neizrunājam un neuzrakstām. Tas izklausās jocīgi, bet tā ir patiesība: cilvēks visgudrāks jūtas klusējot, cilvēka vislielākā gudrība paliek viņā un netiek definēta (izklāstīta). Šajā ziņā populārs ir angļu fiziķa un zinātnes filosofa M.Polaņji (*Michael Polanyi*, 1891-1976) aforisms „*We can know more than we can tell*”.

Loģiski, ka zinātnieka klātbūtne jaunu zināšanu iegūšanā veicina priekšstatu par plurālismu. Pastāv jauno zināšanu daudzveidība, jo pastāv jauno zināšanu autoru (zinātnieku) daudzveidība.

Taču Rietumu civilizācijā gadu tūkstošiem to neņēma vērā. Tas notika tāpēc, ka ilgus gadsimtus dominēja matemātika kā galvenā, noteicošā, izšķirošā zinātne. Matemātikā cilvēka subjektivitātei nav vieta. Matemātikā par galveno zinātni atzina Kants, Markss. Jaunajos laikos uz zinātniskās reputācijas visaugstākā pakāpiena matemātikai līdzās nostājās fizika, kura arī nedraudzējās ar subjektīviem momentiem.

Radikālas izmaiņas sākās tikai XIX gadsimtā, kad zinātni sāk dalīt divās daļās – 1) zinātnes par dabu (*sciences*) un 2) zinātnes par kultūru (*humanities*). Pirmajā daļā priekšlānā ir izskaidrošana un vispārināšana (ģeneralizācija). Otrajā daļā – izpratne un individualizācija, pieļaujot izziņas metožu un rezultātu daudzveidību. Teiksim, katrs literatūras zinātnieks var „Galu un sākumu” skaidrot savādāk. Taču nevar skaidrot bez Raiņa grāmatas izlasīšanas, ko tagad lielīgi atļauj

liberālās demokrātijas plurālisma doktrīna, kurā galvenais ir „viedokļu” brīvība, bet nevis tas, vai „viedokļa” autors vispār ir iepazinies ar to materiālu, par kuru izsaka savu „viedokli”.

Zinātnes iedalījums divās daļās XIX gs. beigās pamudināja scientisma rašanos. Ikdienišķā valodā runājot, scientisms ir zinātnes slavēšana. Scientismu drīkst uzskatīt par Rietumu intelektuāļu kustību pret vulgāro plurālismu. Var pat teikt – kustību pret plurālisma profanāciju, pie kā varēja novest zinātnes par kultūru, pārspīlējot subjektīvo faktoru izzinā. Tikai aklais varēja neredzēt, ka „*humanities*” apdraud zinātnes zinātniskumu un objektīvismu. Tāpēc scientismā matemātika un fizika ir zinātniskuma un objektīvisma paraugs. Scientisms sludina, ka pateicoties vienīgi zinātnei (*science*), sabiedrības dzīve kļūst organizēta, mērķtiecīga, harmoniska, humāna, kontrolējama, vadāma.

Cilvēka subjektīvās dabas respektēšana pa īstam sākās tikai XX gadsimtā. Protams, mācība par cilvēku aizsākās jau agrāk Fihtes, Feierbaha, Marksa, Kjerkegora, Nīčes filosofijā. Tomēr cilvēka individualitātei tā pa īstam pievērsās tikai aizvadītajā gadsimtā, - sākās process, ko Rietumos nosauca par antropoloģisko pagriezieni (*anthropological turn*).

XX gs. 10.-20.gados Rietumu universitātēs iedibināja jaunu disciplīnu – filosofisko antropoloģiju. Tādi XX gadsimta filosofiskie virzieni kā personālisms un eksistenciālisms aktīvi aizsāka cilvēka unikālo īpašību analīzi, akcentēja zināšanu subjektivitāti, zināšanu sociālo un vēsturisko nosacītību. Cilvēka personība tika pasludināta par visaugstāko vērtību. Personālisma filosofijā lielu ieguldījumu deva izcilais latviešu filosofs Jēkabs Osis (1860-1919).

Uz Rietumu sabiedrību dziļu iespaidu atstāja fiziķa un rakstnieka Čārlza Snova eseja „Divas kultūras un zinātniskā revolūcija”. Viņš eseju vispirms nolasīja Kembridžas universitātē 1959.gada 7.maijā un pēcāk to arī publicēja.

Č.Snovs saskatīja divas kultūras. Viņaprāt ir radusies zinātniskā kultūra un mākslas jeb humanitārā kultūra. Garīgums ir katrā minētajā kultūrā, taču konkrētais saturs un tā dziļums var atšķirties.

Mākslas jeb humanitārajā kultūrā valda cilvēka subjektivitāte. Tomēr cilvēka subjektīvā brīvība nav neierobežota, bet ir saistīta ar pienākuma sajūtu un atbildības sajūtu.

Zinātniskās kultūras centrā ir zinātniskums un objektivitāte, stingri respektējot objektīvos likumus un determinantus – faktorus, kas cēloniski nosaka attiecīgo izpausmi. Zinātniskās kultūras rezultāts ir teorētiskās zināšanas, kurām ir internacionāls raksturs. Mākslas jeb humanitārajām zināšanām mēdz būt nacionāls raksturs.

XX gadsimtā scientisms saglabājās un turpināja aizstāvēt zinātnes autoritāti. Šajā ziņā milzīgu ieguldījumu deva zinātnes filosofa sera K. Popera darbi par kritisko racionālismu. Taču XX gadsimtā nesnauda arī „*humanities*” fani. Viņi koncentrējās antiscientisma kustībā, kas praktiski ir veltīta plurālisma aizstāvēšanai.

Antiscientisma apoloģēti neuzticās zinātniskajiem atklājumiem un izgudrojumiem. Viņi ciena zinātnieka autonomiju – subjektīvā prāta patstāvību un neatkarību.

Bet tas nenozīmē, ka antiscientisms pāraug vulgārajā plurālismā un plurālisma profanācijā. Antiscientisms uzskata, ka patstāvīgi un neatkarīgi domājošs cilvēks nedrīkst zaudēt atbildību par savu darbību. Tātad zināšanu paststāvība un neatkarība nedrīkst pārvērsties visatļautībā un bezatbildībā, kas ir liberālās demokrātijas ideoloģijas mērķis. Antiscientisms nekādā gadījumā nenolaižās tik zemu, lai ļautu cilvēka prāta patstāvībai un neatkarībai eksistēt bez kompetentām zināšanām. Turpretī liberālās demokrātijas ideoloģija ir veicinājusi plurālisma profanāciju līdz tik riebīgi zemam līmenim, ka zināšanas nav vajadzīgas, bet ir vajadzīgs tikai savs „viedoklis”.

Profanācija ir svētuma apgānīšana. Plurālisma profanācijā tiek apgānīts tāds svētums kā patiesība. Liberālās demokrātijas ideoloģija aicina ne vien neticēt patiesības iespējamībai, bet pat mudina izsmiet patiesību un tās aizstāvjus, ko cītīgi dara postmodernisma filosofija.

Patiesības definēšana Rietumu civilizācijā jau no paša sākuma ietilpst filosofijas kompetencē. Un šajā ziņā pārsteidzoši ir tas, ka patiesības definīcija tika formulēta jau sengrieķu filosofijā un kopš tā laika līdz šodienai nav mainījusies. Neticami, taču aizvadītajos gadu tūkstošos Rietumu civilizācijā eksistēja tikai viens uzskats par patiesību. Rietumu civilizācijā vienmēr bija un joprojām ir tikai viena patiesības definīcija. Tātad Rietumu ļaudis vienmēr aptvēra, ja būs dažādi

ieskati par patiesību un jautājumā par patiesību pastāvēs atšķirīgi viedokļi, tad cilvēku dzīvē nebūs stabili ne intelektuālie, ne morālie pamati. Ja cilvēku dzīvē virmos patiesību plurālisms, tad cilvēku dzīvē iestāsies bezjēdzība, degradācija, amorāla izvirtība, haoss, prāta aptumsums.

Tā saucamā klasiskā patiesības definīcija skan šādi: patiesība ir īstenības adekvāta atspoguļošanās cilvēka apziņā. Citiem vārdiem sakot, patiesība ir lietas un prāta sakritība. Var teikt arī tā, ka patiesība ir domāšanas un esamības sakritība. To pašu var pateikt mūsdienīgākā variantā: patiesība ir adekvāta informācija par objektu, kas iegūta objekta jutekliskajā un intelektuālajā izpētē. Patiesības kritērijs ir domāšanas un esamības sakritība.

Par ko liecina patiesības definīcijas nemainība? Kāpēc ir sastopami visdažādākie uzskati par citām parādībām, taču par patiesību visu laiku ir bijis tikai viens uzskats?

Tas, ka Rietumu filosofijā patiesības definīcija principā nav mainījusies, savdabīgi liecina par patiesības saistību ar visos laikmetos dzīvojošo cilvēku piederību vienai hominīdu sugai – saprātīgiem cilvēkiem (*Homo sapiens*). No vienas puses mēs redzam, ka saprātīgiem cilvēkiem var būt tikai viens priekšstats par patiesību un viena patiesības definīcija. Saprātīgiem cilvēkiem nevar būt daudzas patiesības un patiesību plurālisms.

No otras puses patiesības definīcijas nemainība liecina, ka patiesības izpratne ir saprātīgo cilvēku sugas kopsaucējs un identitātes pamats, kā arī katra cilvēka identitātes pamats, apliecinot viņa piederību „*Homo sapiens*”. Ja zūd vienota patiesības izpratne un sākās patiesības plurālisms, tad zūd saprātīgo cilvēku suga un zūd cilvēka kā „*Homo sapiens*” identitāte.

Bet ko mēs redzam tagad? Par ko liecina plurālisma profanācija? Par ko liecina patiesības zākāšana? Par ko liecina atsacīšanās no patiesības? Par ko liecina citētajā murgojumā cilvēka identitātes šausmīgā neizpratne?

Loģiski, ka liecina par hominīdu jaunas sugas veidošanos. Tā būs suga, kurai būs savs priekšstats par patiesību, ja tai vispār interesēs patiesība. Pašlaik viss liecina, ka tā murkšķēs neskaitāmi daudzu patiesību zaņķī. Tā būs suga, uz kuru vairs neattieksies cilvēku sugas latīniskais apzīmējums „*Homo sapiens*”.

Mēs jau zinām, ka saprātīgi cilvēki jauno sugu ir nosaukuši par postcilvēkiem. Plurālisma profanācija ir postcilvēku sfēra. Postcilvēka „patiesībai” („viedoklim”) realitāte nav vajadzīga. Nav vajadzīga postcilvēka apziņas un realitātes sakritība. Tie etnosi, kuri agrāk nerasniedza zināmu kulturoloģisko briedumu un veģetē bez zinātniski uzlādētas izglītības, liberālās demokrātijas ērā kolektīvi ievelas postcilvēku sugā. Liberālās demokrātijas ideoloģijai var pretoties gudri izstrādāta kontrideoloģija. Milzīga loma ir zinātniski uzlādētai izglītībai. Pārgudro murgojumu cēlonis noteikti ir murgaina izglītība. Visvairāk augstskolās.